

jest do Polsky jako réví z vinice a tam vsazena. O čemž naděje jest, že i poroste a vinice Páně tam vzdělána bude, neb lid k té pravdě tam se hrne a dílo Páně dělati se začíná a sborové svatí vzdělávají a shromažďují se, psal o tom Jakub Bílek v „Životě Augustově“.

Reformace zasahovala již do Velkopolska [Poznaňska] hlavně z německého sousedství, byla tam však teprve v počátcích. Luterské vlivy, přinášené osobním stykem i knihami, působily mezi měšťany i mezi šlechtou. Ve městech k tomu přispívaly sympatie německých měšťanů s luterstvím, rozšířeným již v tolika německých zemích, takže tu byly v pozadí i vlivy národní a hospodářské. Na odklon od římské církve působil také mravní pokles katolického kněžstva, zvláště vyšší hierarchie, a její zápas se šlechtou o moc. Šlechta upírala biskupům desátky, právo na inkvisici a pravomoc ve věcech mravních. Zrušení těchto práv biskupů náleželo mezi svobody, které si polská šlechta vymáhala. Oddělení od Říma by znamenalo úplné odmítnutí nároků hierarchie. Pruský vévoda Albrecht přál nástupu reformace do Polska a všemožně mu pomáhal, zejména podporou polské reformační literatury. Zatím však se v Polsku kázalo ve smyslu nově odhaleného evangelia jen potají, evangelické sbory nebyly do r. 1550 ještě vytvořeny. Král Zikmund I. [1506–1548] reformaci nepřál a třeba proti ní vystoupil s celou ostroostí jen výjimečně, tlumil přece její rozvoj. Živé sympatie, se kterými byli za průchodu Poznaňskem a v Toruni vítáni bratřští vyhnanci, svědčily ovšem o rostoucím zájmu o protestantismus ve Velkopolsku. V Malém Polsku [Krakovsku] nabývala zároveň vlivu reformace švýcarská. Ale i zde bylo reformační hnutí v počátečním stadiu.

Počet *Bratří*, kteří se v Polsku usadili již r. 1548 cestou do Prus, nebyl veliký. Královské zákazy vyžádané biskupy tomu bránily. Biskupové viděli v reformaci ohrožení svých hmotných a mocenských zájmů a střezili své diecése před jejím vlivem všemi prostředky. Pokud tedy Bratři ve Velkopolsku zůstali, mohli tak učinit jen v tichosti a české sbory nezaložili. Ale z domáckého obyvatelstva, ať polského ať německy mluvícího, byli již za pobytu exulantů v Poznani a v Toruni získáni jednotlivci,

kteří se brzy sdružili v malé sbory. B. Mach Sionský i jiní Bratři se v obou městech zastavovali na cestách mezi Prusy a Moravou a kázali jim, vděčným za službu slovem čistého evangelia a svátostí podobojí. Bylo mezi nimi i několik žen jako panna Kateřina z velmožské rodiny z Ostrorogu a bývalá dominikánka Praxeda, které horlivě evangelisovaly ve svém okolí. Příležitostné návštěvy nestačily. Na opakovanou žádost Poznaňských pověřil r. 1551 B. Mach *Jiřího Izraele*, aby dojížděl do obou měst.

B. Jiří Izrael se osvědčil již v Turnově jako opravdový duchovní správce. Jistě lze vidět ovoce jeho předchozí věrné práce ve skutečnosti, že se do vyhnanství odhodlala velká část turnovského sboru. Slyšeli jsme, že B. Izrael pobyl po vydání protibratřských mandátů v pražském vězení, že odtamtud prchl a pospíšil za Bratry, které dostihl v Toruni. Byl pak účasten jednání o podmínkách přijetí do Prus. B. Mach jej r. 1551 ustanovil duchovním správcem Bratří usazených v Kwidzyně a v Gardaji. Nyní měl rozšířit svou diasporní práci až na Poznaň, vzdálenou přes dvě stě kilometrů. Ujal se horlivě i nového úkolu. Zvláštním úvodem k první, velikonoční návštěvě se mu stalo nebezpečí, které cestou zažil u Toruně, když zjišťoval možnost přechodu přes zamrzlou Vislu. Uprostřed řeky byl překvapen náhlým pohybem ledu. Zatím co se na břehu zástup diváků hrozil o cizincův život, dal se B. Jiří na své kře do zpěvu Žalmu 148, jenž volá všecko stvoření ke chvále Hospodina, nebojácně přeskakoval se kry na kru, až šťastně pod městem dosáhl břehu. Byl obklopen blahopřejícími. Nemeškal shromáždit domácí Bratry k děkovným bohoslužbám a po odchodu ledu pokračoval v cestě.

V Poznani jej čekala práce radostná i nebezpečná. Byl tu hlad po evangelii. I v okolí byli šlechtici pro zvěst reformace již zaujatí. Izraelovi bylo dáno působit tak, že se jednotlivci stávali údy Jednoty s vděčností a stálostí, svědčíce jiným podobně hledajícím, že „z milosti Boží našli nejčistší zlato“ pravdy. A ti si dali sloužit někdejší kovářem z Uherského Brodu, k němuž hleděli s úctou pro jeho zvěst i pro jeho nebojácnost. Bohoslužby se musily konat potají. Dveře byly hlídány, okna ucpávána poduškami, aby zpěv nepronikal na ulici. B. Izrael volil k návště-